

УДК 911.3

ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ТЕРИТОРІЇ УЗБЕРЕЖЖЯ ЧОРНОГО ТА АЗОВСЬКОГО МОРІВ У МЕЖАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

Сімченко С.В.,

асистент кафедри екології та географії
(Херсонський державний університет)

*У статті проаналізовано сучасний стан привабливості території узбережжя морів у межах Херсонської області та проведено оцінку для визначення ролі рекреаційної складової в розвитку економіки регіону в умовах зміни адміністративно-територіального устрою (анексія Криму) та, відповідно, виходу з рекреаційної сфери країни потужного (з точки зору атрактивності) регіону. **Ключові слова:** природно-рекреаційні ресурси, атрактивність території (акваторії), менеджмент рекреаційного природокористування.*

*В статье проанализировано современное состояние атрактивности территории побережья морей в пределах Херсонской области и проведена оценка для определения роли рекреационной составляющей в развитии экономики региона в условиях административно-территориальных изменений (аннексия Крыма) и, соответственно, выхода из рекреационной сферы страны мощного (с точки зрения атрактивности) региона. **Ключевые слова:** природно-рекреационные ресурсы, атрактивность территории (акватории), менеджмент рекреационного природопользования.*

Simchenko S. NATURAL AND RECREATIONAL RESOURCES OF THE TERRITORY OF THE BLACK AND AZOV SEAS WITHIN KHERSON OBLAST AS ONE OF THE PRIORITY DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF THE REGION. This article analyzes the current state of attractiveness coastal seas within the Kherson region and evaluated to determine the role of recreational component in the economic development of the region in the changing administrative-territorial structure (the annexation of Crimea) and, respectively, out of the recreational areas of the country's powerful (in terms of attraction) region. **Key words:** natural and recreational resources, the attractiveness of the territory (area), management of recreational nature.

На сучасному етапі розвитку країни, зважаючи на суттєві зміни адміністративно-територіального устрою, рекреаційна сфера зазнала серйозних втрат, насамперед за територіальною ознакою. Саме тому нині важливе місце має питання зміни вектора розвитку індустрії відпочинку та направлення уваги на інші рекреаційні регіони, що підконтрольні державі, зокрема на узбережжя Чорного та Азовського морів у межах Херсонської області.

На жаль, прогнози, що було зроблено ще в березні 2014 року, знаходять своє

відображення в цій діаграмі, що опублікована на сайті «Крим реалії» і є одним із небагатьох доступних статистичних відомостей із туристичного потоку на півострів Крим за 2014 рік.

Звичайно, відсутність попиту на послуги з відпочинку зумовлює зниження ціни, що у свою чергу призводить до зменшення прибутку, виходу коштів з обігу, зниження якості умов відпочинку та наданих послуг, зменшення надходжень до місцевих бюджетів, що призводить до погіршення інфраструктури, яке надалі знову

стає причиною зниження або повної відсутності попиту на послуги відпочинку та появу нових гравців на ринку рекреаційних послуг, відтоку капіталу, занепаду га-

лузі. Це можна охарактеризувати як замкнуте коло або «принцип доміно», зміни зумовлюють зміни.

Рис. 1.1 Порівняльна діаграма туристичного потоку в Крим [3]

На сьогодні існує проблема в пошуку рекреантами нових місць для відпочинку. Таким чином, лівова частка відпочивальників, які до сезону 2014 року спрямовували свої погляди й уподобання в напрямі півострова Крим, змушені шукати альтернативні місця для задоволення потреб у рекреації. Це у свою чергу стане причиною масового відтоку коштів закордон, негативно впливаючи на економіку України. У такій ситуації варто мобілізувати всі потужності економіки країни задля створення кращих та доступніших умов відпочинку в порівнянні з аналогічними закордонними.

Однак для отримання результату необхідно мати реальну оцінку проблем та перспектив території, яка може бути задіяна в галузі господарства (рекреації) для виявлення доцільності подальшого її фінансування. Саме таким регіоном в умовах відсутності рекреаційного регіону Криму виступає приморська частина

Херсонської області, яка є підконтрольною державі та має значний природно-рекреаційно-ресурсний потенціал, що потребує дослідження та співставлення з потужністю інфраструктурного забезпечення, що в комплексі дасть можливість розробити план проведення реновації та виведення на новий рівень економіки регіону.

Наразі актуальним і доцільним є дослідження цього регіону в плані рекреаційної привабливості для виявлення прогалин в інфраструктурному забезпеченні, дослідження екологічного стану з метою залучення інвесторів та державного фінансування, що дозволить визначити основні напрями роботи з підвищення ступеня атрактивності регіону.

В організації відпочинку особлива роль належить водним об'єктам. Можливість займатися різноманітними видами спорту, мікрокліматичний комфорт, естетична дія берегових мальовничих ландшафтів – усе

це, діючи в комплексі, сприяє тому, що водойми цілком можна вважати природними оздоровницями. Ось чому більша частина рекреаційних закладів і майже всі заклади короткочасного відпочинку населення розміщуються або безпосередньо на берегах водойм, або поблизу них.

Виявлення та оцінка природно-рекреаційних ресурсів (далі – ПРР) є одним із головних завдань менеджменту рекреаційного природокористування. Тільки після здійснення цих досліджень можна встановити природно-рекреаційний потенціал території (акваторії), на основі якого проводиться розробка планів розвитку рекреації та управління ПРР.

Для правильної оцінки ситуацій, що виникли в районах масового рекреаційного водокористування, розробки й обґрунтування рішень із його оптимізації дуже важливо врахувати, що водні рекреації – поняття неоднозначне. Воно включає в себе різні види відпочинку та спорту, які суттєво відрізняються сезонами максимального розвитку, вимогами до природних й антропогенних факторів, дією на навколишнє середовище. Про це наочно свідчить різноманітність масових видів водного відпочинку. Неоднозначність у системі водного відпочинку вимагає більш диференційованого підходу до вирішення питань рекреаційного водокористування з врахуванням природно-кліматичних особливостей кожного об'єкта та сприятливості погодних умов для того чи іншого виду відпочинку.

Оцінка природних ресурсів та навколишнього середовища має вирішальне значення для сталого розвитку територій. Водночас вона являє собою один із найважливіших напрямів наукових досліджень. Регіони, де використання природних ресурсів є одним із пріоритетних для економічного розвитку, мають особливе

значення. Одним із таких регіонів виступає Херсонська область. Територія області омивається водами двох морів та має значну за довжиною берегову смугу, за таких умов берегова зона області є одним із найважливіших об'єктів навколишнього середовища та базою для розвитку інфраструктурних елементів рекреаційного характеру [2].

Розвиток інфраструктури, що полегшує використання природного рекреаційного потенціалу, являє собою важливу економічну мету регіону. У цьому контексті рекреаційний потенціал варто розглядати як сукупність природних, культурно-історичних та соціально-економічних умов, що, безперечно, є важливим для організації рекреаційної діяльності в цій області. Рекреаційний потенціал Херсонської області, а також будь-які інші типи природних ресурсів мають бути районовані, кількісно визначені інтегральні ресурси задля надання рекомендацій із їх найбільш ефективного використання [1].

Найбільш важливими компонентами рекреаційного потенціалу є рекреаційні ресурси, тобто компоненти навколишнього середовища й об'єктів людської діяльності, які можуть бути використані для різних видів і форм рекреаційної діяльності (відпочинок, туризм, оздоровлення тощо) через наявність таких якостей, як унікальність, історична або художня цінність, оригінальність, естетична привабливість, оздоровче значення. Цей рекреаційний потенціал включає в себе такі елементи:

- лікувальні ресурси (клімат, грязі, гідротермальні джерела);
- оздоровчі ресурси активного відпочинку (річки та водойми, пляжі, лісові райони);
- туристсько-екскурсійні ресурси (природні, культурно-історичні та архітектурні пам'ятки);

– туристично-рекреаційна інфраструктура.

Підвищення атрактивності території зумовить збільшення потоку рекреантів, що стане одним з основних шляхів поповнення місцевого бюджету та розвитку

економіки регіону. Для цього необхідно визначити правильний вектор руху для вдалого використання рекреаційного потенціалу території, що само собою вимагає проведення комплексної оцінки прибережної зони, кадастрової оцінки [4].

Таблиця 1.

Оцінка потенційної атрактивності територій рекреаційних зон досліджуваного регіону за інфраструктурними показниками.

Ділянка Берегової лінії	Показники						Сума балів
	1.Транспортні сполучення	2.Забезпеченість сполучення громадським транспортом	3.Розважальні центри	4.Торгові центри	5.Медичні заклади	6.Лікувальні установи (курорти, санаторії (бальнеологічні, грязелікувальні, термальні тощо)	
4	2	2	3	3	3	1	14
5	1	0	1	0	1	1	4
26	2	1	2	3	2	1	11
8	2	2	2	3	3	1	13
17	3	4	5	5	5	5	27
29*	3*	4*	3	3	5*	5	23

* оцінка даних показників за м. Генічеськ

Для проведення таких досліджень слід проаналізувати сучасний стан і визначити базову оцінку атрактивності та придатність для рекреаційного використання територій узбережжя Чорного та Азовського морів у межах Херсонської області. Провести класифікацію морських пляжів Херсонської області за основними показниками придатності для рекреаційного використання. Отже, методика визначення потенційної атрактивності територій рекреаційних зон досліджуваного регіону за інфраструктурними показниками в рекреаційному відношенні, що була розроблена та апробована в дослідженні пляжів Херсонської області, полягає у визначенні таких показників, як наявність та якість транспортного сполучення, рівень розвиненості інфраструктури (розважальні центри, торговельні центри, забезпеченість медичними закладами, наявність оздоровчих центрів).

Оцінка територій берегової зони в межах ділянок:

Берегова зона Чорного моря (у межах Херсонської області)

Ділянка 4 – Ділянка берегової зони в межах смт. Залізний Порт (3,6 км);

Ділянка 5 – Ділянка берегової зони між смт. Залізний Порт та смт. Більшовик (4 км);

Ділянка 6 – Ділянка берегової зони в межах смт. Більшовик (2 км);

Ділянка 8 – Ділянка берегової зони в межах смт. Лазурне (2,4 км);

Ділянка 17 – Ділянка берегової зони в межах міста Скадовськ (6,5 км);

Берегова зона Азовського моря (у межах Херсонської області)

Ділянка 29 – Ділянка берегової зони коси Арабатська стрілка (41 км);

Оцінювання проводиться за 5-бальною шкалою від низького до високого рівнів.

Таким чином, з таблиці ми бачимо, що серед шести діючих курортних центрів різних за значенням, які були обрані для розрахунку атрактивності в рекреаційному відношенні впевнено займає позицію лідера ділянка 17 (Ділянка берегової зони

в межах міста Скадовськ). І це цілком закономірно, адже в 2011 році указом Президента України В.Ф. Януковича місто Скадовськ було проголошено курортом міжнародного значення. Крім того, місто Скадовськ та його узбережжя є важливим дитячим оздоровчим центром України [5].

За ступенем придатності для рекреації територію узбережжя Чорного та Азовського морів можна охарактеризувати як відносно придатну. У складі берегової зони Чорного моря можна виділити декілька ділянок, що є придатними, та навіть могли б бути визначені як пляжі вищої категорії за природними показниками, але вони належать до природоохоронних територій і не можуть бути задіяні як об'єкти рекреації. Мають місце ділянки з несприятливими геолого-

геоморфологічними характеристиками, що також належать до природоохоронних територій, або просто не придатні для використання як пляжі. Інші території можуть бути задіяні у сфері організації відпочинку як потенційно придатні та придатні для рекреації. Проведено детальну характеристику ділянок узбережжя. Аналогічна ситуація складається й у межах узбережжя Азовського моря в межах Херсонської області. Результати проведення вибіркової оцінки пляжів, територія яких була оцінена за декількома критеріями оцінки атрактивності зон потенційної рекреації, дозволяють здійснити подальший аналіз для проведення кадастрової оцінки, а також визначити подальші напрями у сфері використання рекреаційного потенціалу області.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаман П.І. Вплив інструментів екологічної політики України на ефективність використання природних рекреаційних ресурсів / П.І. Гаман // Держава та регіони. Серія «Державне управління». – 2008. – № 3. – С. 54–58.
2. Давидов О.В. Штормові нагони: їх генезис та методика дослідження / О.В. Давидов, Т.М. Крючкова // Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. – Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2006. – С. 18–21.
3. Мельник О.В. Методика оцінки рівня туристичної привабливості регіону / О.В. Мельник // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 218–236.
4. Лієв О.С. Кримські підсумки: сезон ніякий / О.С. Лієв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.krymr.com/content/article/26692377.html>.
5. Про оголошення природних територій міста Скадовська Херсонської області курортом державного значення : Закон України від 6 вересня 2011 року № 3698-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – 15. – Ст. 94. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3698-vi>.